

ה. גרימת טומאת פירות חולין בארץ ישראל [בזמן שהטהרה נוהגת]; למשנה ראשונה אסור ולמשנה אחרונה מותר. ודוקא בפירות של נכרי שלא יבואו לידי תרומה, אבל פירות של ישראל הטבולים לתרומה – אסור לטמאם משום שאסור לטמא תרומה גם בעודה בטבלה (רש"י), וכמו שנתבאר.

א. אם כבר נולד ספק טומאה – עד שלא נגמרה מלאכתם למעשר מותר לגרום להם טומאה (עפ"י תוס').

ויש מתירים אפילו אם לא נולד ספק טומאה כל שאין הפסד כהן, כגון שיפריש תרומה על הפירות ממקום אחר. לא אסרו אלא בעם הארץ שלא יפריש ממקום אחר (עפ"י הר' יהודה בשם רש"י. ועתוס' נדה ו).

ב. להלכה מותר לגרום טומאה לחולין כאלו שלא יבואו לידי תרומה וחלה. כמו כן מותר לטמא בידים פירות מתוקנים שכבר הופרשו מהם תרומות ומעשרות (רמב"ם טומאת אוכלין טז. ט. וע"ש בכסף משנה שחולין שאינם מתוקנים אסור לטמאם בידים ומותר לגרום להם טומאה. ובתוי"ט סופ"ה דשביעית תמה על כך, שאין לחלק בין גרימה לטימוי בידים).

ג. בחו"ל לדברי הכל מותר לטמא חולין (עתש"ב ח"א יד). וכן בארץ, באכילים שאין בהן תרומה (עתוס' חולין ב:).

דף נו

צח. מתי נגמרה מלאכת היין למעשר?

כמוזכר לעיל, נחלקו חכמים ורבי עקיבא אימתי גמר מלאכת היין למעשרות; משיקפה היין או משישלה (כן תרצו משנת מעשרות אליבא דרב וביד). ונפקא מינה שאסור בשתית עראי מאותה שעה.

א. דוקא כשראה פני הבית אח"כ, אז נאסר בשתית עראי. או כשהגת נמצאת בתוך בית. אבל בשדה בכל אופן שתית עראי מותרת (עתוס').

ב. אמרו בתוספתא (תרומות ג), משיהלכו הדרוכות בגת שתי וערב – תורמים אותה. ואעפ"י שכפי האמור עדיין לא נגמרה מלאכתו למעשר, יש לומר שגמר מלאכה לענין תרומה שונה ממעשר (עפ"י ריב"ז מעשרות א). ויש אומרים שאעפ"י שמותר בשתית עראי, אם רוצה יכול להפריש תרומות ומעשרות משעת הדריכה (ע' אור שמח תרומות ה, ד).

שאר היין שעדיין בגת העליונה ובצינור – לא נגמרה מלאכתו ומותר בשתית עראי ללא מעשר. לדעת רבא, תנא דמתני' נוקט דעה שלישית; משירד היין לבור כבר נגמרה מלאכתו למעשר.

א. לפי דברי התוס' שלפנינו מבואר שלפי משנה אחרונה משהתחיל היין להמשך נחשב גמר מלאכה למעשר. ויש חולקים (עתור"י מפריז; חזו"א).
ב. הרמב"ם (מעשר ג, יד) פסק: משישלה בחבית.

דפים נו – נז

צט. מה דין היין שנגע בו עכו"ם באופנים דלהלן?

א. נגע ברגלו.

ב. נגע בלא כוונה; נגיעת קטן שאין בו דעת; נגיעה ע"י דבר אחר.

א. נגיעת עכו"ם ברגלו, כגון בדריכת היין בגת; הביאו מעשה בתינוק חכם שהתירו בהנאה, שניסוך דרגל אין שמו ניסוך. ומבואר בגמרא שאפילו לרבי נתן האוסר בהנאה יין שנגע בו נכרי למדידה, אם נגע ברגל מותר בהנאה. ולרבי שמעון מותר אפילו בשתיה. [מעשה בין שדרכו נכרי והשהה שמואל את היין, אולי ימצא תנא הסובר כרבי שמעון להתירו בשתיה].

א. הרמב"ם (מאכ"א יא, יב) פסק שעכו"ם שדרך היין ולא נגע בו וישראל עומד על גביו – אסור בשתיה [ומותר בהנאה]. וכ"פ הריטב"א [וכן הסיקו להלן ס: שאין הלכה כר"ש. וכ"כ התוס' נח. ד"ה איקלע]. ואילו הרי"ף דחה סוגיא דינוקא והשמיטה מהלכה. ער"ן.

ב. כל זה אמור כשנגע ברגל לכוונה מסוימת, כגון דריכת ענבים. אבל נגיעה ברגל שלא לצורך – מחלוקת הראשונים (ערא"ש, רשב"א ור"ן). אם אמר בפירוש לשם עכו"ם – לא שמענו (חזו"א מז).

ב. נגיעה ביד שלא בכוונת ניסוך, כגון שמדד עובד כוכבים יין של ישראל בהכנסת ידו וזרועו; לדברי תנא קמא בברייתא – ימכר. ורבי נתן אוסר. (ויש חילוק בין מדידה וכד' שטרוד בה, ובין מגע שלא בטירדת מלאכה וכד' – ע' לקמן נח).

נגע ללא כוונת נגיעה כגון שנפל עובד כוכבים לבור – ימכר. ורבי שמעון מתיר אף בשתיה (משנה ס: אבל במדידה ביד לא התיר ר"ש בשתיה (תד"ה דאי). ואפשר אף בהנאה אסר – עתוס' (סד"ה אי) שצדדו [עפ"י לשון הגמרא ס: [שכל מה שמתיר ר"ש בהנאה מתיר גם בשתיה. ולהלן ס: מבואר מפרש"י שר"ש מתיר בשתיה בנכרי המטפח על בועות היין, הגם שנגע בין ממש. וצ"ע האם שונה זה ממדידה ביד].

תינוק בן יומו אמר רב: עושה יין נסך. ודוקא לענין איסור שתיה, אבל בהנאה – מותר. וכן הורה רב אודות גוי שנגע ביין ללא כוונה.

אמר ר"ת: דוקא כשנגע בגופו, אבל נגיעה ע"י דבר אחר שלא בכוונת מגע – מותר אף בשתיה (ואפשר אף אם יודע שיגע אלא שאינו מתכוין לכך. עתוס' להלן ס: ד"ה מעשה). וכן דעת הרא"ש (כ) וכן הביא מהגאונים.

ואולם לפי גרסתנו נראה שאין חילוק בדבר. וכ"כ רש"י (נח: ד"ה אסור), רמב"ן ריטב"א ור"ד ועוד, שאף על ידי דבר אחר נאסר בשתיה.

עוד נחלקו הראשונים בנגיעה [סתמית] ע"י דבר אחר בכוונה; לרבנו תם ורשב"א אסור בשתיה ומותר בהנאה, ולהרא"ש וסמ"ג ובעל התרומות, אסור אף בהנאה.

מבואר מהסוגיא שלדעת שמואל [למ"ד 'רוקן טהור'] מוכח מהברייתא דלא כרב, ותינוק בן יומו אינו עושה יין נסך ומותר אף בשתיה.

א. 'בן יומו' לאו דוקא, הוא הדין לכל קטן שאינו יודע בטיב עכו"ם ומשמישה (עפ"י תוס').

ב. לענין מגע גדול שלא בכוונה, כתבו התוס' (נח: ד"ה והא) שמודה שמואל לאסור בשתיה.

ג. בה"ג ועוד ראשונים פסקו כשמואל. ואילו ר"י ור"ת פסקו כרב, לאסור בשתיה.

ועוד אמר ר"י: יש לחלק בין אי-כוונת-מגע שרק בזה מצינו התר, ובין אי-כוונת-ניסוך כשכיוון ליגע, שבו לא מצאנו התר מפורש. אבל ר"ת לא רצה לאסור בזה. ונפקא מינה לגויים בזמן הזה שאינם אדוקים בע"ז וכיון שאין כוונתם לניסוך יש להשוותם למגע תינוק. וכתבו התוס' בשם רש"י והגאונים, שסומכים להתיר בהנאה. אבל יש לחכך בדבר 'המחמיר תבוא עליו ברכה' (תוס'). ולהלן נח: הביא ר"י בסתם מהא"ו להתיר בהנאה. וכן כתב הרא"ש.

ואם רואים שדעתו בנגיעתו כדי להכעיס את ישראל ולהפסידו, יש להתיר אפילו בשתיה, שבאופן זה לא גזרו חכמים (תוס' להלן נח: ד"ה כתב, בשם רב האי גאון ועוד).